ცისკარი.

ქართული
სალიტერატურო
ჟურნალი.

რედაკტორი და გამომცემი ივ. კერესელიძე.

«თუ შეიყუარო სმენად, მიითვალე, და უკეთუ მიუპყრა ყური შენი, ბრძენ იქმნე.»
(წიგ. ისოჳსი. თავი 6. მუხ. 54.)

1857 წლისა.

წიგნი მეშვიდე.

ივლისი.

ქართულის სალიტერატურო ჟურნალის სტამბაში.

ქ. ტფილისს.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ, г. Тифлисъ. 7. іюня 1857 года. Исправляющій должность Грузинскаго Ценсора Св. Алексѣевъ.

ცისკარი.

ქართული

სალიტერატურო ჟურნალი.

პოეზია.

ოდა მღვთისა.

ეჰა შენ ღმერთო! რაზამ ხარ გჳრცელი,
დასასრულისა არ მქონებელი,
მკჳჳრცხლი ნიჭიერებათ მმჳრელად მყოფელი,
ყოვლად საუკუნო, დროთა მვლენელი.
უპირო სამთ პირთა შორის ღვთად საცნობელი!
სული ყოვლგან მარტოდ მყოფელი,
არ გაქუს მიზეზი, არცა ადგილები,
ვერც სხუანი ამას, ვერც მე მივსწუდები,
ყოვლისავე თჳთ აღმავსები,
მცუელი, მფარუელი, ძალად მზადები,
ჩუენ მიერ ღმრთადცა იგი სახოდები!
ოკეანისა სიღრმით განზომა თუცა შეიძლონ,
პლანეტთა სხივნი და ზღვის ქჳშანი აღცადარიცხონ,

ამის ვერ-ყოფად ჰაზრით მაღალთა თუცა იკადრონ. —
გარნ შენ საზომის, მიება პოვნა, მაინც ვერა ჰყონ!
ვერც განათლებულთ მათ სულთა გვამცნიან,
ვერც გონებითა ჰვრცელმან იკადროს,
შენის მსჯავრისა ყოფა იქმაროს:
ფიქრნი უე მათი მისთჳს განაქროს,
გამომწჳლილველნი შიშმან დააზროს:
ერთს მეუხა შინა გარეგანაჰყროს.
ქამადმდე ჟამეშ ნიჭთებათ, აგებ,
უკსვრულით საუკუნობას გამოიყვანებ;
უწინარეს სიყუნობისა დაცავჰბადებ,
თავსაცა თჳსსა თჳთ დააფუძნებ.
თჳთ თავსა თჳსსა შენ შეადგინებ,
შენხარ ნათელი ნათლის მდინები,
თჳთ თავით თჳსით განმაბრწყინვები;
ყოველთ ერთ სიტყჳთ დამაფუძნები,
ახლად შექმნილთა განმამრთველი.
შენ იყავ, შენ ხარ, შენვე იქნები.
არსთა საკჳრველს შენთჳს მორის დამტკიცებულობ,
მას ცხოველ-მყოფ, მას თჳსდავე შემეშჳრობულობ
დასაბამსა დასასრულთან ერთი-ერთსა შემმკრთელობ;
სიძლიერითა სიცოცხლისა კაცთა მომართ მომნი-
ჭებლობ,
ნაბერწყალებ განბნევითა მიმმართელობ,
ჭეშლა მსგავსადვე მზისა ნათლის შენ ჴმობულობ,
ზამთრის წყუდიადს მცხინვარე-მყოფ მადარებულობ
მძაფრთა თრთოლვათა მიზან ჭარეთა მაბრწყინველობს,
გარდა-აქცევა შენა არყვე მანათებლობ:

გჳალად ვარსკჳლავთ ქჳეშე შენსა უფრსკრულს
მფრქეულობ
მნათნი მთენნი მილიონად, განუზომელად მიმდინარენი;
შენთა ჰსჯულთა დაიმარხვენ შარავანდით ქჳელა მც-
ხინვარნი·
ესე ცეცხლისა ლამპარნი, ბროლებრ მოწად ბევ-
რად გვარნი,
თჳთ ოქროთა მდუღვარება, დუღილითა შემკრებარნი,
ეთერისა სრულად ცეცხლი, სოფლისა მაბრწყინვარნი,
შენს წინაშე დაშთებიან, ვითარ ბნელთან დღენი ცხარნი·
ვით მცირე წჳეთი ზღვად შთავარდნილი
შენდა ესრეთ არს ყოველი ქმნილი.
რა არს სოფელი ჩემგან ხილული!
რა ვარ შენ მიერ მეცა შექმნილი?
ჰაერის ოკეანესა მილიონებად განჳრცნდეს სოფელი
ასი-გზის სხჳანიცა სოფელნი და მეც ამის მჰაზრველი,
დაშთების ვითარ იოტა თჳთ მცირედ შემკრებული,
ხოლო მე შენდა არა რა, არცა თუ სახმარებელი.
არა რად ვარ!—გარნა ჩემ შორის გამობრწყინდები,
შენის დიდების კაცით გამოკრთი გამოვკჳნდები;
წყლისა წჳეთშიგან მზეებრივ, ჰნათობ და გამოს-
ხჳვრდები.
არა რად ვარ!—გარნა ჩემის სიცოცხლით ვჰსც-
ფრდები,
ფრთეთაზე ზეადფრენით განუმდომელად ვიშთჳები;
მისვე ფრენისა მსურველი ვჰგიე ვითარცა უქდები.
სიტრფოლოებასა სულითა და სასოებით დავშთები:
გულის-ჳმის-ყოფით მმეცნელი მისვეიქრით დაცვენისჯულენი

მე თუცალა ვარ მართლმყოფი, გარნა შენ უფროს
მცხოველები.
ვინათგან შენ ხარ — მეტყუჲს ბუნება,
ამასვე გული, მტკიცედ გონება:
რამეთუ შენ ხარ და მე არა რა, არს დარწმუნება!
ვარ სოფლისა მცირე ნაწილი, მაქუს ამის ცნობა;
დადგენილ საცნოდ პატივსაცემად
მე მის ბუნების საშუალ თემად
სადა შენ ბოლო-ჰყავ სხეულთა შექმნად,
სადით დაებადენს სულნიერა ზენად,
მათ არსთ კავშირნი ჩემთან ჰყვნენ შერთულად.
მევარ კავშირი მყოფთა ყოველგან სოფელთა,
მე ნივთიერთა ხარისხი უკიდურესაც მყოფელთა,
მე საშუალი წერტილი ფშესნკიერთა და ცხოველთა,
სახე საღმრთოსა დაწყების; გუამით მტუერად გან-
საქრწნელთა;
გულის-ჴმის-ყოფით ქუხილთ მბრძანები,
მე მეფე — მონა — მატლი, ღმერთად საგონები!
ხოლო ესოდენ საცეჯჯროდ მყენი,
სადით წარმოვდეგ? არავარ მცნობი;
გარნა თჳთ ყოფად ვერა შემძლები.
ვარქმნილი შენი დამბადებელო!
შენის სიბრძნითა ჩემო მყოფელო,
წყაროვ ცხოვრების მადლთ მომფენელო,
სულო სულისა ჩემ მფარდებელო!
სიმართლის შენის სასმრად მჩენელო,
ჩემო უკუდავად მმარხებელო
მოკუდავთ უფსკრულისა გარდამყვლენელო,

სულის ჩემისა სიკუდით მმოსელო,
მკუდავ მით სიკუდილით მომაქცეველო,
მამაო! უკუდავად განმამქცეველო.
გამოუთქმელ-ხარ მიუწთომელო, ჴუწეა რაჲსარ
ჩემის სულისა!
აჩრდილის შენის გამომხატველი ჲ უძლურისა მო-
გონებისა!
თუცა თანა-ამთ შენი დიდება, გარნა ვერ შესძლონ
მქონთ სუსტთ ენისა,
საკჳრად ვერ ჰსთქუან პატივად შენდა; ვერც მო-
იწივნენ შენდა მაღლისა,
დაცადა-ითქნენ უზომოსა მას, მღჳრველნი მადლობით
თჳალთა ცრემლისა.

მრავალს ვეცადე უმჯობეს რჩეულით გარდმოდებასა,
მაგრამ ვერ ვძლე სხუა-გუარად, არვის ვთხოვ მის-
თჳს ქებასა,
არა ვრაცხ ჩემს თავს ჰსწავლულად, ნუვინ ჰყოფთ
მოწონებასა,
წარმკითხველთ მადლუმსთ გამართონ, ვამძლევ ყოვე-
ლთა ნებასა.

თ. დ. ციციშვილი.

ქ. ნ. ა.

შეხედეთ ვინ მოვა, რა არსება, ვით მონარნარებს,
მისმან მშვენებამ განმაცვიფრა, გულს მიმღუღარებს.
თუ ვჰსთქვათ რომ არის ზენით მოსრული იგი არსება,
არც თუ მათ შორის შეუძინიშნავს მისი მსგავსება;
ერთა შეხედეთ მისსა ტანსა, გულის წამტანსა,
ჩაროსებრ აღზრდილს, კვიპაროზსა, წელს წვლი-
ლოვანსა,
თუ ვითა მოაქვს მონაჩებით, ვით მოგოგმანობს,
ან ბროლის მკერდით ვით სატაკად ჰაერს მოაპობს!
სახეს უჭვრიტეთ, განიცადეთ მისი მშვენება;
მისი სიტურფე, სიმკვლუცე, მოწყობილება,
თვალნი ფიალა, მათი ზეცად ამართულება,
ანგელოზებრ სიმშჳდე და მოკაზმულება...
იისა ფერად ტუჩნი პაწაწა ვით უღვივიან;
მოსშორებით გასადიმად ვით მზა არიან,
სასაუბროდ ოდეს შეარხევს, სურს აღძრას ენა;
ან თუ ჭიკჭიკით ვით ნაზთ სიტკვებთ აქჳსთ პირ-
თვან დენა;
აქეთ და იქით ლოყას ზილფნი ვითა ხვდებიან,
როგორც ცელქობენ, აშიკობენ, ეკონებიან!
ხედავთ ღვაწებზედ, რა ამბები გაჰქონანკავებს?
ამის მნახველი ნეტარ თავს ვინ არ ათაყვანებს!...
ვგონებ რომ ზენას განგებითა მოუბერია;
ჩუქნდა სასოცრად ეს არსება მოუვლენია!
შესაძლო არ არს იგი იყოს კაცობრივ ქმნილი!
არა, არ მჯერა თუ რომე არს ადამის შვილი.!!...

როგორ არა გვიქვავთ, ნეტარებით ვით არ ვყურობდეთ;
მას მამოხრობთლის შეხედვაზე, ვით არ ვხარობდეთ!
ნეტარ მას ჭაბუკს, ვინც მაზედან არის ფუფლებით;
ვინცა განცხრება საღმრთოსა მლის შეუღლებით.
ქვეალად ნეტარ მას, მას სანატრელს ყმაწვილ-კა-
ცობას,
ხშირის ხმის სმენით ვინც მიიღებს მისგნით დატკ-
ბობას.
ვინც მას ხშირად დასტრფიალებს, მით აქვს ფონება,
შეხარის, და აქვს თაყვანება, გული ეკონება!....

ივ. კერესელიძე.

(1857 წ. 5. მაისს.)

თეჭნისი.

ვინ არს ესე სრულ თავთირებ მანათი,
ვისგან სწყვედენ ნამით ვარდთა სადებად,
ყველის მქონეს მომამატა მან არი,
მჭარის გულით ძვამლთა ოხვრა სადებად.
ივი ნათობს ოდეს თვალთა ხაამოდ,
გულისათვის გარნა წვი არ საამოდ,
ვერ განკუმლთ გარდიქცევა საამოდ,
მისთა მჭვრეტსა, ექმნას სული სადსობად
გლას ენამან წარმოსთქვა რა მჯვრითა,
ქვეა დმერთო, ესრეთ მნათი მუქითა,

მსწრაფლ აპოლონ მიიწია მურითა,
და განავლო, თავის ფერხთა სადგებად.
რა შევიქმენ მე მის ეშხითა ხმული,
განმეშორა, მაგდო ლახვარ დასმული,
მოვედ თაგთირ ხმულის გულის სადგებად.

თ. ალ. ჭავჭავაძე.

ქართლოს —

ომშიად 1853 – ს, 4 – 5, და 1856 – სა წელთა.

დუაწლით მოსილს ქართლოსსა, მარსის ველს დაბერებულს,
შემდგომ ჟამთა, მტერთ რაზმნი, სცემდნენ. გამარტოებულს;
იგერიებდა მსცოვანი, ვიდრე მოუძლურებულს,
მტერთ სიმრავლე დასცემდა, — მკერდს მხედარს, დაწყლულებულს.

იდვა მრავლად მოწყლული, მას ველს, დაჭიქრებული..
კულავ დაუხსნენ მტერთ რაზმნი, შეკრთა მოსუცებული;
წარსდგა ბიჭი საჩქაროდ; წარხდა ის დროცა მეწლი,
და მისცა აქ რუსეთმა მას შეწევნისა კელი...

მთელს მსოფლიოს ცნობილი, რუსი — დუთივდიდებული,

ვის ერთ-მორწმუნეობით, ის ჰყავს, მზად თჳსებული;
შეუხვია წყლულება, მოხუცს, დამძიმებული;
განამხნო, და ქუდაჳ წარსდგა, მან ბიჯი, გაგებული.

ეს მოხუცი, მარსის ველს, ქუდაჳსდგას, განმხნე-
ვებული;
იბრძვის სომხით და მესხეთს, ჯვარით ველთ მძლეწ-
ნეწებული;
რუსთა მფარველობას ქუეშ, მლევით ამაღლებული;
მოდღევრებულის თავის, კვალად მტკიცედ, მჴერობელი.

იბრძჳს კახეთს და ქუხეთს; იბრძჳს კოლხიდას იგი;
იბრძჳს შავის ზღჳს პირზედ; კარს—ბრძავს,
რაზმთა გამრიგი;
მთის კალთებშიაც იბრძჳს; კავკასის ერთ, დამრიგი;
ტრიალებს ყოველს მხარეს; მხედა, კვლავ, ბრძო-
ლისა რიგი.

ვითა ლომი, მყვირალი, ართუ მკრთალი მჳმუნავი,
დაჭრით გამედგრებული, ლექჳთ დაფარვის მზრუნავი,
ანუ, ვით მთჳრალი სპილო, მოზგერები მბრუნავი,
ვისკასობს ქართლის ბრუნავს, ბორგს ღელეჳში
მცურავი.

ლდეს ქართლოსის მლევანი გჳაქჳს ღიდს გა-
საკჳრჳწლად.
ფოცხოვს, კადიკლიარს, ჩოლოქს, ზღჳს პირსა,
ხმელად,

უმკვეს ქურუქდარას, მუწლის გუმრის ველად;
სადაც მრავალნი მძლევანი დამთვნიან მას მეგლად.

რუსთ და ქართველთ, ამ წელთა, აქ ბრძოდნ
მტერთა გმირულად!
ჰდვას რიყრაყ ეს მოხუცი ველსა მას მხიარულად;
შუბლი მისი მხცოვანი, კრთოლავს განცისკრებულად!
ჰსჭვრეტს, უხარის შვილთ სიმხნე, მით ჰსჩანს
ადტაცებულად!...

შვილთა მისთა, ვით მწვლილი, ბრძოლას მსხჳე-
რპლი შესწირეს:
ზოგთა ჴელნი და ფერხნი ზოგნი სულ განეაბრდეს,
მრავალთ დასთმეს ცოლ-შვილნი, ზოგთ საზრდო
შეიმცირეს,
ზოგთა თჳთ ტკბილი სული დასდვეს-ჩვეას შესმინეს.-

საქართველო, ღვთის მშობლის, საუფლის
წილოდ, თქმული,
მისთჳს, ჰსამს შეიწოდეს, მას შეავედრის სული!..
ქრისტესთჳს აქ ვინ მოკუდა, იქმნა სისხლ-დანთხეული,
ჩუენ გურწამს, რომ ღვთის წინაშე, იქმნების
ღირსეული.

თ. დ. მაჩაბელი.

ს. თამარაშენი.
ჩყნე — ს, წელს.

ბატები. (კრილოვით)

ერთი საწყალი სოფლელი, ქალაქად გაჭრობდს
დღესა,
მისდევდა გრძელის ფიჩხითა, ჰრეკდა განსყიდვად
ბატებსა;
და რომ ვჰსთქვათ მართლად, ნამდვილად
ის საცოდავი ბატები
იყვნენ სრულ — პატივაყრილად, —
ზედ ემტვრეოდათ კეტები. —
სადაც კი ჰხედავს მოგებას, იქ ბატებს პატივს
ვინდა, ჰსცემს,
როდესაც ძნელადღა ჰზოგვენ კაცნი განსყიდვად
თვით კაცებს.
ამისთვის იგი სოფლელი არცკია გასამტყუნარი;
მარამ სხვა იყო ამაზედ ბატებისგან საუბარი.
ამ დროს გზაზედა ერთსა მგზავრს
უეცრად შემომეყარნენ,
და იმა სოფლელზედ სამდურავს
ერთბამად ეუბნებოდნენ:
«ჰპოვებდა ვინმე ამ სოფელს ჩვენ ბატთაგან
კიდევ უბედურს?
სოფლელი ესე მიგვაფთხობს, ვით უბრალოთა ფრი-
ნველთ გუნდს;
ეს უვიცური არა ჰგრძნობს, —
პატივით კმლი შეგვფერის,
რომ ჩვენი შთამომავლობა მოგვაქვს იმა ბატე-
ბისაგან,

რომელთ ოდესმე დაიხსნეს რომის ქალაქი ცეცხ-
ლისგან;
და ამგვარ ერთგულებისთჳს რომაელთ ასე პატივ ჰსცეს,
რომ შვილის-შვილთა სახსოვრად იქ მათ უქმეცა უწესეს!.
დიახ უცხოა, მარამ თქუენ რათი ისხეპავებთ თავებსა?
ჰკითხა მუნ მგზავრმან, და ჰსთხოვა მაზედ პასუხი
ბატებსა.

ბატებმა ასე მიუგეს:
«ერთ გულთა ჩუენთა წინაპართ
რომი დაწვისაგან დაიხსნეს
და პატივი არარა, აქუსთ მათ?»
ეგ წამიკითხავს მსმენია; მარამ მსურს კუალად ცნობაჲ:
თქუენ რაოდენი გიქმნიათ ქუეყნისთჳს სარგებლობაჲ?
«ჩუენ? არაფერი, არც მცირე!»
მაშ კარგი, ეგეცა კმარა,
რომ გიქმნა მსაჯული სწორე
და შეგსცდე ჰსჯაში აღარა:
წინაპართ ნუღარ ახსენებთ, მათ ვისაც რაჲ მსახურეს,
მაშინვე დიდის პატივით მუნვე სანაცვლოც მიიღეს;
მარამ თქუენ რისთჳს ვარგიხართ, ან რისთჳს მოგ-
წონთ თავები?
მხოლოდ ამისთჳს გაჭმევენთ, — ხართ კარგაი შესა-
წუავები!

მინდოდა ესე ზღაპარი
მეთქუა უკრცელეს, ჰსცხადეს;
მარამ მიზეზი ეს არი, —
ვაჲ თუ ეწყინოსთ ბატებს.....

დ. მგალობლოვი.

რაჲმე

ბალიისათჳს მუსიკისა.

შუენიერი მოგონებაჲ — მუსიკისა ჰარმონიისა (ჴმათ-შეწყობისა), რომელი კანჰსწონს სულსა ჩუენსა და აწარმოებს გამოუთქმელთა მოქმედებათა. საღმრთო ესე ჰარმონია ჴნებათა ჩუენთა განაღვიძებს, ერთიან ჰყოფს მოგონებათა და სულსა ჩუენსა აღამაღლებს უმაღლეს ამას სოფლისა და ქუეყანის სფერასა. რაჲსა შინა შეიძლებენ ჰპოვონ შუებას და ნუგეში უბადრუკნი და სიგლახაკით დამძიმებულნი? ესე მაცთური ღმერთაჲ არს მეორე მოყუასი მისი. უხომო არს შეძლებულობა და ძალი მისი. სასოცრებათაგან ჰშობს იგი მგრძნობელსა სულსა. აჰა განცხრომა სულის დაბადებულისა ცხოვრებისა ამას ღელესა შინა... გული შეაწრებული მწუხარებით და სიგლახაკით დამძიმებული, ისწრაფის წარმოსცემად სარჩენელი თჳსნი და ჰელოვნებანი თჳსნი, დუმოებრთა ბგერათა მისთა ზედა! და შეიძლებსა გული მგრძნობელი, რათა არა დაჰსთხიოს ცრემლნი წარმომცემელებმან საკრავთა ჴმასა ზედა? მაგრამ რასა უიქ გოდავ? არა! ოცნება, და განკჳრვება ბუნების დაუმარჩილებელ ქუერსა გულსა, მიერ მისსა შეძლებულობასა.

იგი არს აღნიშნული ცეცხლი საღმობელსა შინა დამბადებულის ბუნებითა, და აღტკინებული მძაფრის ძალითა. ესრეთ კაცი არსარსს უბადრუკ სრულიად

ტკი უმდგნის რაგლენთამე უადრესთა წამთა ცხოვრე-ბისა თჳსისათა მაცთურსა ამას ღმერთას. მე უკუე ვჰსოქჳ მისისა მოქმედებისათჳს, რაჲცა მალუმს ჰყოს ქაცსა შორის, უმკ ყოფლ-არს, რომელ ჰქონან მას მომაცთურებელნი მოქმედებანი. ყოველთან მაკალითნი, რამეთუ ქაცნი გონებას მოკლებულნი და სულით დაზნეულებულნი არც ზეერსა მისსა შესრულან უმაღლესსა მხიარულებასა შინა და გულისკმის-ყოფანი მათნი აღტყუნებულან, და განცხოველებულან მომა-ცთურებულთა კმათა მისთაგან, და შემჭურობელთა განმეორებულთა ზეერათა მიერ და აღმოუკლიესთ სიცოცხლისა და მაცხოვარებითა წულ-საცხებულ განმკურნებელი მათისა დახსნილის და დაზნეულებულის გონებისა.

უბადრუკ-ბნებულო, რომელიცა გული მსოფ-ლიოს კმაყოფილებით უცხო არს, და რომელისაცა სული განწონილ-არს, ესრეთ ვჰხოქებთ მწუხარებით, რომელსა გული შეიწრებულ და დამძიმებულ-არს უბადრუკებითა — ეს ეგნებულო — ესე შესაწყალისი მეჳ ბუნებისა მიმართჳს რათამცა შესწიროს კმაჲ ოხუე-რათა თჳსთა ღმერთავნისა მისსა ზეერისა. უბადრუკო! შენ, რომელიცა ოხჳრითა ამით დასთხევ ცრემლთა მდი-ნარესა. — შენ, რომელი ვერ შეეძთხჳწვი შეწბასა საგლოველსა ამას კერძოსა შენსა რაჲსა უკუე გრძნობ მასჳამს გულსა შენსა, თჳსსა გამოუთქმელს კმაყოფას — განუცხადებელს ნეტარებას!

ხოლო სადით უკუე მიიდო მაცთურმან ამან ღმერთამან დასაბამი თჳსი?... ვინ არს მიზეზი შე-

ქმნისა მისისა? მეცა პასუხ-ვუგებ: გულის-ჴმიერი გა
დაბადებული კაცი, რომელმანცა სიკუდილსა თანა
ერთად მოიღო შექმნა თჳსი. იუბად არს პირველი
მიზეზი მისი; გარნა მან არა აქუნდა ესრეთი შუქნა,
არცა ესრეთი მომაცთუნებელი ძალი, ვითარცა შემდეგ
იგი რაოდენთამე საუკუნეთა მოუთმინელ-იქმნა სრუ-
ლებასა შინა, და უკანასკნელ სახილველ სრულის
მდელვარებით და ძალითა თჳსითა.

მაშინდგან მუსიკა შეადრკებდა მხოლოობის ჰსწა-
ვლას. ამისთჳს ვის ძალუძს ისრ-ჩენებულ-ვითვად მისთა
მომაცთუნებელთა მოქმედებათათჳს, ვინ არ მისცემს
უპირატესობას წინაშე მაღალთა ადამიანთ-ულესობა-
თასა? გარნა ვინ იტყვის: რაჲამის მჳრდასობდეს
იგი უბადრუკებისათჳს; ძალუძს მას მსახურის სამ-
ეცნიერაცა, და შეიძლებს რათამცა ადუმსუბუქოს
მწუხარებით მოწყლული გული მისი.. .

ხოლო კაცსა ზედა ბედნიერების ნიჭით მოჯინდგილსა
და ბუნების მოუპარესა, არა აქუს ძალი და შეუძლია
ესრეთი ოპალთა შინა მისთა.... არა! ძალი უოველთა
ზედა თანას-წარმოქმედებს. მოიღუპანი კაცი გულქუ
და კაციცა მგრძნობელი — მაშინ ისიამოვნ მისსა
მოქმედებასა. — გამოცხადებულება კაცისათჳს არს უმაღლ-
ესი მომტკბარი!....

კეთილ-მოქმედება.
მოთხრობა აღმოსავლეთისა.

ერთ ჟამით ვითარცა მახსოვს, შემემთხუენენ ყრიად

მრავალნი ჭაშპაკნი და ციყვილენიცა — ფერი თმისა წვერისა დაჭკნარა ჭაღარამან, ვითარცა ჰერმან უფუვხამან, განმაშფოთებელმან ჟადიშაჭუს წადკოფისამან; შით დროთა გამჭვრიტობდი მე, და ვგრძნობდი, რომელ დაუსრულებელმან მფლობელმან სჯსა ჩუწნისამან, რომელმანცა შეჰქმნა კაცი კეთილ-მოქმედებისათვის. წარმომიდგინა იგივე გრძნობაჲ, რამეთუ არა რომელსამე გულსა — მალღვძს, რათა არა მიაჩუელ-იყოს ოკნიერ კეთილის-საქმისა; და რამეთუ არა ვითარმე შემძლე ძალმა შეუძლებელ არს დამიგს დაუჯერებელდოებელად! ისმინეთ, მკნო ადამისანო! ისმინეთ ჩემი-მ-რიცი ჩემი მოთხრობაჲ:

«ერთს ნაყოფიერს ველსა, რომელსა განყოფს არაბის ზურგი მთისა, არა არს დიდი ხანი, რამეთუ ჰსცხოვრებდა აქა მოხუცებული და ბედნიერი მწყემსი; მე ვიცნობდი მწყემსსა მას. — იყო იგი ბედნიერ.... ვინათგან გული მისი იყო თავს-მდებ სათნოებასა მისისა — რაჟამს მწუხარისასა, მარადის შექცეოდა მდინარის წყაროს კიდესათანა, რომელსა ზედა აღმოსრულ-იყვნენ ვითარცა გვირნი, კვირად ნამჯჯს ხეები და კვარსნი, და თჳთ ფესკთამდე მჭვარვიდნენ მწვანენი რტონი მათნი. ერთს დღეს შემქცევსა ადგილთა მას, ესმა შორით მწუხარებისა ჴმაჲ, რომლისაცა განგრძელებულს კვნესასა მას განმეორებულ-ჰყოფდნენ ფართოსა სივრცესა მას ველისასა. მოხუცმან მწყემსმან მიმართა კერძოსა მას, სადითცა ესმა მას ხმაჲ იგი; მან უფროს იხილა ყრმა ჭაბუკი, მჯდომარე მთას მარს ქვასა ზედა. სამო-

ბიბლიოთეკა

ჴელი მისი იყო დაბეჯგული, თმანი აშლილნი მკერდ-
ლსა და უსახურ-ქმნილსა მკერდსა ზედა მისსა. მჳენ-
ნიერება ჭაბუკისა მის ძლით შეჭმუჭნებულ იქმნებოდა,
დაწყუნი მისნი გამოაჩინებდნენ ძუალსა მსხუქლთა
ცრემლთასა; თავი მისი მოუძლურებული გულთანა
მოხრილდა, ხოლო თჳთ ემსგავსებოდა მშვენიერს
ვარდსა, მძაფრის ქარისა და წჳმისა მიერ დაჭკნო-
ბილსა. მასმან სახემან შეძრწუნებულ-ჰყო მოხუცი
იგი მწყემსი. მიეახლა და ჰრქუა: «ჵი ძეო კაცისაო!
მოვედ წიაღსა ჩემსა — მოვედ, მოეახლე გულსა
ჩემსა, და განმიეც უბადრუკებაჲ, სულთქმა და ოხურაჲ
შენნი! ჭაბუკმან ძლით აღიღო თავი და ღრმას
მდუმარებით შეხედა მოხუცსა მას, რომელსაცა სურდა
განუწმენებინა კეთილ-მოქმედებაჲ, და თანალმობა. ამან
უეცრ კეთილმოქმედებით მან სახემან უბრალოსა
მის მწყემსისამან მიჰსცა მის მორის — სასოებაჲ!....
დასთხეულდა ცრემლთა მჳედთა, გარნა მგზნებარეთა
თუალთაგან; ნაწნავი და მკუეთრი სახე ჭაბუკისა
და საიდუმლო დადადებაჲ მოუწოდებდნენ გამოსა-
ცხადებლად. ჭაბუკი იგი მტკეკრით დაფარული, მუის
ზე ახლდა და შეურდა კეთილსა მას მწყემსისა,
მაღლის ჴმით მტირალი: მამაო ჩემო!.... მამაო!...
ხოლო უფრო მოცრულმან გულმან აღარა მისცა ნებაჲ
უჳრო სხუსა რაჲსამე თქმად. მოხუცმან მწყემსმან
თჳსის აღერსით მსწრაფლ დამშჳდროებ-ჰყო იგი
და ჰრქუა. «ძეო ჩემო! განმიცხადე შენნი მწუხარებანი,
რასთჳს ეგრეთ ჰსწუხ და ჰფიქრობ?... ჭაბუკმან
მცხინვარის თუალით და მწუხარის დაწყებით,

ბ-3

რომელთა ზედა გამოიხატებოდა მორცხობა, ანუ მოთხრობა მისდა ყრმეთ:• იმიერ კერძო ნაჭერთა მათ, რომელთაცა ჰხედავ, მთის წვერზედ არიან აღშენებული ტალავარნი მელადარისნი, მამისა ფათ-მასნი. ყბადღებული ფათმა არს უშვენიერესი ქალთაგანი მთვარეობისა საზღვარსა შორის. მე ვმწუხილი არ ვესა მამისა მისისასა; იგი მდიდარია, ხოლო მამა ჩემი გლახაკი. მე მიყვარდა ფათმა, და მასაც უყვა-რდი.... მძვინვარემან მამამან მისმან ჰსცნა ჩვენი მეჩვეწვა და სიყვარული... მე გამომაგდო მშობლის ადგილით, და ასულსაცა თვისსა განმაშორა.... შე-ვერდი ფერხთა მისთა და ვუთხარ: მელადარ! ნება მიბოძე სიკვდილამდე შენს ქვეყანაში ცხოვრებისა, სადაც შენ დამკვდრებულ-ხარ.... გეფიცები, რამეთუ არდარ გავიცნობ მას, რომელსაცა ვმუშუარვარ მე-მოძეც ვადო უმორესი შენია არაველთაგანი, და ნება მიბოძე ვმსახურო მამასა ფათმასასა!... მელადარ არ მეთანხმა, მიბრძანა გამოსვლა მყნით, და თვით ფა-თმასაც ჰრქვა, რამეთუ თვითეულს ნაბიჯზედ გაუ-ფრთხილდება მას. მე მოველ აქ დელიდამ, მას დე-ლიდამ, სადაც მკვდრობს ჩემის გულის საყვარელი... ფათმა — ვარნა ვაა! რამეთუ იგი არს უბედურ — მამა-ცა ჩემი მვრეთკი ფრიად მოხუცებულ-არს — დედა ჩემი არდარა არს ცოცხალი. .. კიდევ-ცა მეჭანან ორნი ძმანი, ვარნა ვაა, რაბამ უბედურ-ვარ, რამეთუ იგინი არიან მცირე-წლოვანნი, რომელ ძლით შეი-ძლებენ თვით მლაბლის ბზის ტოტის შეწთომასა. მე ვაცხოვრებდი მამას ჩემს და ყრმათა ძმათა ჩემთა

ჯასათა მათ, რომელსა მამლევდა შელადარ. გარნა ვაჲ!... მე მას მოვაკლდი.... ვჰყუედრები. «ძეო ჩემო! ჰრქუა კეთილმან მწყემსმან. წარმოყევ ჩემთან ღელესა მას, სადაცა ჰსცხოვრებს ფიცხელი შელადარ, მე თჳთ მიგიყვან მასთან—წარვიდეთ!... ჭაბუკი დაემორჩილა მას—დასუსტებული და მთრთოლარის ბილიკით ეახლა შელადარის ტალავარს. იხილეს მათ ღელესა მას ფართმა!... მე ვხედავ ფართმას, დაძახა ჭაბუკმან; გარნა მოხუცმან მწყემსმან არა მისცა ნება სიტყვს დასრულებისა; და შეიყვანა თჳსთან ტალავარსა შელადარისასა.» ერთი უკუე ტრედი მოიყვანეს ადგილიდამ დამსხდარ, იწყოესრე მოხუცმან მწყემსმან, და სცხოვრებდა მეორეს ტრედსა თანა. მეტრედეს ეშინოდა ტრედისა მის, რამეთუ შეემლო მას ერთს დღეს გარდაფრინა დამსხვრეველ მეკობრით თუფით თჳსით, და მოიშენება მასთანა ნარნართა მარჯუეთა. გულითადის სასოებ-წარკუეთილებისა და მწუხარებისა გამო დაუტევა მან კელთა მისთაგან საჭმლის მიღება, მოუძლურდა და ჰკუდებოდა იგი.... ჰე შელადარ! ნუ განაშორებ ამათ, რომელთაცა ურთიერთისათანა სულით ცხოვრებენ. უკეთუ ჭაბუკმან, რომელი შენ განამე ღელედგან, მისტაცა მას მშობლის სისხლი, იგი უკუე არღარა არს სათნოებისათჳს?... «მიუგო ფიცხელად შელადარ, დიდი წინასწარ-მეტყუელი არს ჩემდა მოწამედ, ვითარცა არს იგი ხამხამი უკაველთა შორის, ეგრეთუე ჭაბუკიცა ეს არს ერთ-გული შენი. იგი ადემატების ყოველთ ურმა მწყემსთა თჳსის სიმშჳდით

და მხნეობითა მიწისმიერ სიგლახაკისა. «საკმაო არს! მიუგო მოხუცმან და კეთილმან მწყემსმან, მე და ძეჲ ჩემი აქა ვართ და გვყვანან ურიცხუნი არვენი და გვაქუს უცხოველთა ღელეთაგანი ხორცთზაჲ; მაშ ნაყოფი საქონლისა ჩუენისა და ღელესა, ამის წამიდგან მიმინიჭებს კეთილისა და უცხოსა ამის ჭაბუკისათჳს — და იგიცა ცხოვარი, რომელი შენ აწ მოგანიჭე, მეო ჩემო, ხვალ მშვენიერი ცისკარი მოთქრთვილ-შუქით რა აღმოსავლეთს, მოყვანილ იქმნებიან წინაშე მჭეთა ტალავარისა შენისათა; მე ვეწყუ მეო ჩემო, რამეთუ არვესა ამას მისცემ შენს საყუარელს ჯათმას. მეღაღარ თჳსის მკერითაცა აღვითქუამს უხრისაგვე — და უმეტესისაცა; თანაკმა არს მოგცეს ჴელი ასულისა თჳსისა.... მოხუცი მწყემსი, მგრძნობელ სულსა მისთჳსსა, რამეთუ მან ჰქმნა საქმე კეთილი; მიიქცა მშჳდობით უკანვე მყუდროსა სოფელსა თჳსსა.

მოეფინა რა აღმოსავლეთსა მშვენიერი ნათელი განთიადისა, და იწყეს კარისხ-კარისხად დაშრეტა ცასა ზედა მნათობთა ღამისათა, მეუფეებულად იწყეს თოვლეულ სწეტაკითა არვეთა ვიკანი, ახლოს მორვედ გლახაკად მყოფის ჭაბუკის ტალავარისა, და განეფინნენ მთის თხემსა ზედა, მკვრივეთა უცხონი და ახალნი ჯოგნი ცხენთანი. —

ერთს დღეს მეკლა მეძებარსა კეთილი იგი მწყემსი, დასასვენებლად და განგრილებისათჳს დაჯდა უცხოვ-რისა მის ნაძვსა ქუეშე, რომელი მოჰფარვიდა მეღა-დარის ტალავარს, სადა განფენილ იყო ვერცხლი და

ყუავილოვანი ველი, ადგილ განთესილი ჴშირის ბუჩქებით, რომელთაცა ფესჳთა ჰრეცხდნენ ჩანჩქერნი წყარონი და აღმოვიდოდნენ შორის კჳპარო-ზისა და ლეღვის ჴეთასა, მუნ მივიდა შელადარიცა, მიჰყუანდა მას ჰატიოსანი მოხუცი, რომლისა ჴელი ეპყრა მას, საჩუენებელად შუენიერისა მის ადგილისა. სახეჲ მისი გამოაჩინებდა სიბრძნესა, შეჭმუხნილსა შუბლსა მისსა ზედა გამოსატულ-იყო სიხარული, და შეერთებულ აქუნდა ერთად სიმკჳრცხლისათანა, და მისცემდა მას საჰატიოს შესახედავსა. კეთილმან მან მწყემსმან იხილა შელადარ, განუმარტა ჴელნი და მიეახლა მას და მოეხვია; თუალნი მისნი აღევ-სნენ გამოუთქმელის სიხარულით. მე დავნერგენ ხენი ესე გულს-მოდგინედ, და კმაყოფით ჰრქუა შელადარ; სასიხარულო სახსოვრად! «შემდგომად ორთა მოხუცებულთა უპყრეს ურთი ერთსა ჴელნი; აქებდნენ ნაყოფიერებას და სიპოხესა მის ღელისასა, სადა ველსა ზედა შეექცეოდნენ ორნი ურმანი. კე-თილნი მწყემსნი მათნი დამწასხულნი მივიდნენ მათდა ალერსიანის სახით, და უძღუნეს მათ კურთხევაჲ თჳსი. მათ ემოსად კარგად; პირისა მათისა შუენი-ერება მიემსგავსებოდა ვარდსა — იყუნენ მკჳრცხელნი, უბიწო და მხიარულნი.

ესე ორნი იყუნენ ძმანი ჯაბუკისა მის, რომე-ლსაცა კეთილმან მან მწყემსმან უჩუენა კეთილ-მო-ქმედება. მოხუცი იგი, რომლისა ჴელი ეპყრა შე-ლადარს, იყო მამაჲ ჯაბუკისა.

კეთილმან მწყემსმან ახლოს ღელისა მის, იხილა

კიდესათანა გამწუანებულის ტყისასა ფათმა, მჯდომარე მდელოსა ზედა, რომელ შეექცეოდა მოყვასთა თჳსთათანა. მაშინ იხილა იგი შეუმუწრელს და დაწყუნარებულის მხიარულებით, და მთავარდნილი საამოთა განზრახვათა შინა, ოდესმე იხილებოდა სამხიარულო დიმილი მეწამულთა ბაგეთა მისთა ზედა, ოდესმე აბრკოლებდნენ მას მოყვასნი საამოს განზრახვას მკჳრცხლის და უბიწოს აღერსით....

ჭაბუკი ჴშირად მიხედვიდა საყვარელსა თჳსსა ფათმას, და თჳთოეული მათგანი აღუჩნდებოდა მას მთვრალად აღტყინებულისა სიყვარულით და ბედნიერებითა, გამომხატველითა მათთჳს მომავალის შვებისათა!...

სასურველი მინუტი მოიწია! და ფათმა იქმნა საუკუნო განუშორებელ მისდა მეგობრად.....

სიხარული გამობრწყინდებოდა თვალთა შინა ყოველთასა, ესრეთ ვითარცა რტონი გინმჳწნებულ-იქმნებიან ერთ-გვარის ყვავილთა.

კეთილი მწყემსი ჰსჭვრეტდა ყოველთა და ჰსცნა მათი, და თავისი ბედნიერებაჲ, მიმართა თვალნი — და იხილა ფართოს ველსა ზედა ურჩეულესნი შვენიერებით და სითეთრით არვენი, რომელნი მიანიჭა ჭაბუკსა; რამეთუ აღუმატებოდნენ სითეთრითა თჳსითა არვეთა შელადარისათა. რომელთაცა თანა იგინი იყვნენ აღრეულ. იხილა მან არვეჲ ურმისა მწყემსისა, რომელსაცა კეთილ-მოქმედ ექმნა.... გალობა მისი ესმა ჴმოვანსა სასტჳნელსა ზედა, რომელიცა დამღერიდა ბედნიერებასა თჳსსა — გამოუთქმელმან

სიხარულმან აღავსო გული მისი!!...

ჵი შჳლნო ადამისნო! მე არა რაჲმომიმატებიეს, არცა დამიკლიეს — არამედ ჭეშმარიტი მოთხრობა მოგახსენეთ.

საშინელი სიზმარი.

მოთხრობა.

ერთს ცუდ ტაროსიანს შემოდგომის ღამეს, უმე-ტეს ზირქუშლისა შთანთქმული ოცნებასა შინა ვსჯედ ტახტსა. სანთელი, რომელი მენთო, გამოუ-ტევებდა მკრთალს და მთრთოლარეს ნათელს; ხოლო მე დაურდობილ ვიყავ ტახტის ფერხზედ და მას არ მივაქცევდი ყურადღებასა — დამავიწყდა თავი ჩემი.

სალმობა მტანჯვიდა დღითი დღე უფროს და უფროს. წინა-აღმდეგად მაქჳნდა სანთლის შუქი; ვერა რომელსამე შინა ვერ ვჰპოვებდი სიხარულს და ნუგეშსა; განვიდნენ ბედნიერებისა ჩემისა დღე-ნი..... მეყსეულად ნელიად განაღეს კარი, შემოვიდა რომელიმე უცნობი. აღვიღე რა თავი, ვიხილე ჩემ წინაშე კაცი მაღალს და ახოა ნის ჰასაკისა მქონე; მას ემოსა შავი გრძელი მანტია; თავზედ ეხვია ყაუხი, ფერხთა ზედა ეცვა ბეწვიანი წაღები, ხოლო პირზედ ებურა შავი პირბადე. მან დუმილით მომცა წერილი და მიმცა მით რომელსამე შიშსა. განცვი-რებული მივედ სანთელთან, მსურდა ცნობა კაცისა მის. გარნა იგი უჩინო იქმნა; არ დავერწმუნე თავსა ჩემსა და ვჰფიქრობდი: ნუთუ ძილსა შინა იყო

ხილვაჲ იგი, ნუთუ იყოს ოცნება რაჲმე? გარნა მე თჳთ ვიხილე თჳალითა ჩემითა ცხადად. ვიხილე წერილი, და ვიხილე ზედ წარწერილი — ხოლო რაჲ უმეტეს იყო, განცჳფრებულმან და შემრწუნებულმან განვჴტეხე ბეჭედი, გარდავშალე წერილი იგი და წავიკითხე.

«დაჰსცხერ უბედურო მეო, მკჳლელო ღრმად მოხუცებულთა მშობელთა შენთაო! რაჲ უმეტეს გსურს მოიპოვო შორის კაცის-მკჳლელთასა, იმედნი შენ გაცთუნებენ მალად სიმდიდრის მიტაცებისანი, და არა უწყი, რამეთუ თავსა ზედა შენსა მოიწევიან საოცრებანი შავთა ღრუბელთანი, განმზადებულნი ყოველ წამ განკრწნად შენდა. არ უწყია, რამეთუ ან ჰსდგეხარ საფლავისა პირთა თანა, ერთის ფერხით შთასხმულ საფლავად. ჰოი, უკეთუმცა უწყოდე შენ ჭაბუკო, გენია იგი, ფერიანი იგი, რომელნიცა მიგელიან... მებრალები! დასცხერ, მე გეტყჳ დღესა, ანუ ხვალ იხილავ შენზედან მომავალსა.... ერთიდა საშჳალობა დაგშთომიეს სხნისა და განთავისუფლებისა შენისათჳს ბაწიერებისა საკჳრჳველთაგან დამამძიმებელთა შენთათა, შეურდი ღმერთსა და უჩჳენე ყოვლისა თჳს განწმენდილი სინანული, სთხოვე მშობელთა მოტევება შენის ლტოლვისა თჳს მტირალთა დაუტევე ყოველივე სიმდიდრეჲ შენი მომაცთუნებული, ანუ უმჯობეს იქმნების, რათამცა განეშორო კაცთა და იცხოვრო მარტოდ და მოღჳაწებით, ლოცვთა და მარხვთა, და სხჳსებრ ვერსად დაიფარვი, ვერც წარხჳალ, ვერც ცხენით და ვერც

ჯურხით! უწოდე, რამეთუ ამის მოწევნამდე დაგმ-თებას სამნიდა ოდენ დღენი. ამისა შემდგომად გვიანდა გექმნების სინანული. თუცა მალვიმს რათა არა ირწმუნო წერილი ესე, გარნა ამასვე დამესა გამოსცდი შენზედა მომავალთა..... აწ მშჳდობით ნახვადმდე!»

წარვიკითხე რა წერილი ესე, ვიყავ დიდს ხანს განცჳფრებულ, და მრავალ-ჟამ ვებრძოდი თავსა თჳსსა, და ვიგლეჯდი თმათა თავისა ჩემისა, ვჰსწყევდი სიცოცხლესა ჩემსათა და შთავარდი ფრიადსა განწირუ-ლებასა. არავითარიმე იმედი არა დამშთა ცხოვრები-სათჳს და ვიტყოდი. ვის მივმართო?.... რაჲ ვჰსთ-ქუა?.... ესრეთ ჯერ არსა განვლო საკუეზელი ცხო-ვრებაჲ ჩემი.....

ქაღალდი მლით ჩემ მიერ კელით შეხებული იყო დაწერილ სისხლითა, შესაძლო იყო რათამცა იგი ყოფილ-იყო ჩემ მიერ დათხეულითაც უბრალოდ, მესმა მე ქუნესა და მომაკუდავთა დაღადება, ვითარ-მცა მეტყოდა მე ბუნებაჲ, რამეთუ მე ვიყავ ავაზაკი. ჵი, უკეთუმცა ჟამსა მას განღებულ-იყო ტარტაროსი ჩემს წინაშე, შემრულ-იყუნენ ცა და ქუეყანა და დავნთქმულ-ვიყავ უფსკრულსა მას!... განცოფებული ვხედვიდი ქაღალდსა მას წუილ-წულილად; და რაჲ უკუე წარმომიდგნენ წინაშე თუალთა ჩემთა?...... სისხლი, რომელსაცა მანა ვიყავ, მოიცუა იგი ცე-ცხლისა ალმან: ვიწოდი, და წარვწყმდებოდი! შემ-რწუნებულმან დავიმაზე, და ფიცხელად გამოვარდი მუნით. ამაოდ ვსცდილობდი დამევიწყებინა შიში იგი არამ სადაც რა წავსულ ვიყავ, მაინც ყოველგან

თან-მდევდა: ოდესმე გამომიჩნდებოდა საშინელი დიდი გჳელი, განმზადებული საგმერლად ჩემდა სიკჳდილ შემოსილის ისრისა თჳსისა განკმულთა უბათაგან, ოდესმე საშინელის ასაკისა გოლიათი, რომელი მექადოდა შემმუსრჳასა ჩემსა; ოდესმე ცეცხლის მთაჲ. მორეს დამეს სასჯელი ჩემი უფროს განმიმრაჳლდა. მესმა, რამეთუ შეკრებილნი ავაზაკნი დაეცნენ სახლსა ჩემსა — შემუსრნეს მათ ბჭენი ჩემნი, ამტჳრევდნენ, ყჳიროდნენ და მიწოდებდნენ ორგულად; ოდესმე წარმომიდგებოდნენ, ვითარმცა მე, და სრულიად სახლი ჩემი ვიწოდით; ოდესმე ერთბამად იქცეოდა და ჭექით დაირღჳწოდა, ანუ მსგავსად გრიგალისა ბრუნვიდა ჰაერსა შინა, და მუნ ტრიალებდა და საშინელის ქუხილით დაეცემოდა ქჳეყანასა ზედა; ხოლო მე ვდევ შეკრული. უკანასკნელ მოუფინა რა განთიადი სარკმელთა სახლისა ჩემისათა — ყოველივე განქრნენ და დაეყუდნენ. მე შემოვიკრიბე სიმჴნე და წარვედ ახლოს მყოფის ეკლესიის მღჳდელისა მიმა-რთ, რომელსა გამოვუცხადე. მღჳდელმან მოისმინა სიტყუანი ჩემნი, გულს-მოდგინედ შემომხედა მე და მჰრქუა; «თქუენ არა აღგისრულებიესთ საქმენი თჳსნი.... და ამათ სიტყუათა შემდეგ განმშორდა. არღარა ვუწყოდი, თუ რა მექმნა და რა მეფიქრებინა. მოვედ სახლსა და ყოველითურთ ვჰსცდილობდი რა-თამცა თავსა თჳსსა მოვგებულ ვიყავ, ვჰკითხულობდი წიგნთა, დავიდოდი და ვარჩევდი ქაღალდებთა: ამა-სთანავე დღე მუდროდ განილია და უკანასკნელნი შარავანდედნი მისნი დაიფარნენ ჩემთა სარკმელთაგან,

შემოხდა მწუხრი, ღამის აჩრდილმან დაფარა ყოვე-ლნივე დაწყნარებით — და დუმილით ცაჲ და სხუანიც საგანნი თუალთა ჩუენთაგან — და ყოველთა დაისუენებს ღამის წყუდიადსა შინა. განვედი, რა რაოდენმანმე ჟამმან, არა რამე შემოხუეწოდა და დაჰკრა შუა-ღამისა საათმან და სანთელი, რომელიც ჩემს სტოლზედ ენთო გაქრა; მე ვიწექ თუალ-დაწუხვით — სული ჩემი ჰსზდუდდა, ხოლო გული ფიცხლად ჰსძგერდა, და მესმა ცხენის ფერხის ჴმაჲ, მეყუსეულად გამო-მიჩნდნენ თეთრის სუდარით შემოსილნი მკუდარნი ცეცხლებრ მაელვარებელის თუალებით, მათ მოიღეს და დამიდგეს გარემო კუბონი ნელიად სტოლზედ, და მომართეს ჩუმად საშინელნი თუალნი თჳსნი..... სასოწარკუეთილებით და შიშით ჩამოვიჯე კედელზედ დაკიდებულნი ორნი დამბაჩანი ჩემნი; ვესროლე მათ; გარნა ტყუჳანი ვერ მოქმედებდნენ; და რაჲ ვჰქმენ? ვიწექ კნინღა აღმოუსუნთქუელად; განმე-ყინებოდა სისხლი, და განცვიფრებულ მაქუნდნენ ბაგენი; მსურდა რაჲსამე თქმა, გარნა ვედარ შევ-ხმარ ენაჲ: მოიწივნეს იგინი, აღმიღეს სარეცელით და შთამდვეს კუბოსა, და უნებლიედ მივეცი უგრძ-ნობობასა, წყუდიადსა და ცივს საყოფელს. ვაჲ! წარვსწყმედი მე...... რაზამ საწუხარ-იყო, მსურდა თუცადა ვჰყოფილ ვიყავ ერთს წამს ცოცხალი!..... შემდგომ მოვედ გრძნობას და ვიხილე თავი ჩემი ეკკლესიად, გარემო ჩემსა სუფევდა დუმილი — მუნ მლივ შევიძელ შორით ცნობა, რამეთუ წინაშე ხატისა ენთო სანთელი მიმქრალებით, და არა მკრად

ისმოდა სტჳრტნა დ~ ქარის შრიალი. აჰა იგი მსგაჳს ტკივნეულის კჳნესისა დაურღუევულ-ჰყჳნეს ზართა დ~ ქარისა მიერ მოძრვებულნი შრიალნი განჰკვეთდნენ ყურთა ჩემთა, მე ვიწევ თჳალ-დაწუხჳთ დ~ ულეველს წამს მოველოდი ჩემის მხჳეწდრის გარდაწყჳეტას.... კლიტენი შეიმუსვრნოდნენ, დ~ შრიალით კარი განეღებოდა დ~ შემოვიდა მღჳდელი დიაკონითურთ პირ-ჯვარისა გამომსახველი. განცჳფრებულთა შემომხედეს, მოიწივნენ შიშით ახლოს ჩემსა დ~ მკითხეს: ვინა ვარ? დ~ ვითარ მოველ აქა? ამას კითხვაზედ მივუგე მათ, რამეთუ მე თჳთ არ მახსოვდა დ~ არცა ვუწყოდი არა რაიმე.

მღჳდელი წარვიდა დ~ გამოუცხადა ესე, მეუფეს შემრაცხეს მპარავად — დ~ გამკრეხელად, განვიდა ათხუთ-მეტი წამი, მოვიდნენ დ~ შემიპყრნეს, მიმიყჳანეს საპყრობილედ დ~ შემაყენეს განცაკლებულს გოდოლსა, შესაძლო იქმნებოდა, რათამცა იგი ულფილ-იყო ველურთა მჴეცთ საცავად დ~ სამყოფად მძამიობთა (ბუთა) დ~ სხჳათა. შემბორკილეს ჴელით დ~ ფერხით მძიმეთა ჯაჭჳთა მიერ, აქ თანამამდაცჳრთჳა სიცოცხლისა ჩემისა მწუხარებით დ~ საშინელის კავებით. განვლეს დღეთა, კჳრათა, თჳეთა, გარნა მხჳწდრი ჩემი შეუცჳალებლად ეგნენ.

ოდესმე ვჰსჯეგ დაფიქრებით დ~ განზრახვით — დავიწყებული ყოჳლთა ჩემთა გარემომცჳწლთა მიერ, შეუჩუეულმან ჭექამან განმაცჳფრა, რომელი იქმნა თავით კერძო ჩემსა, შევხედე ზენა დ~ ვიხილე აღხდილი სართული დ~ წინაშე თჳსსა?... ვინ თჳთ იგივე

კაცი, რომელმან არა აღრე უწინარეს მისა მომცა მხუედრისა ჩემისა წერილი, — უნებლიეთ განვჰკრთი, ხოლო მან მომართა ძარღუთა ჩემთა, და იგინი განქრენ ვითარცა მტუერნი. უცნობმან მიპყრა ჴელი და გამომიყუანა საპყრობილით, მივჰყუანდი ბნელსა და ვჰრცელს განსასუენელთა შორის სახლთასა, სადა შორით პასუხ მიგებდნენ ბგერანი ფერხთა ჩემთანი, და წულილნი აჩრდილნი გამოჩნდნენ ჟამსა სუსტის მთოვარის ნათლისასა ანუ განქრებოდნენ ნისლსა შინა. უკანასკნელ მივიწიენით ფარდულსა, შთავედით ძირს დაღმართს კიბეზედ და შთავსხედით ვითარსამე მდაბალს ეტლსა, ცხენნი გაექანნენ და წარგვიდეს იმიერ მთისა, აღსდგა მტუერი მჰსგავსად სუეტთა ცხენის ჭლიკთაგან, მთათა ფერხთა ქუეშე იძრუოდა მიწაჲ. მრავალ ჟამ მივრბოდით, გარნა მე არ უწყოდი არც დღე და არც ღამე. — მეყუსეულად ცხენნი ფრთოქუნვით შეჩერდნენ, ვითარცა ძედელი და ჩუენცა ვიპოვენით ვჰრცელს ქჳშიანს ველსა, ხოლო ცხენნი უჩინო იქმნენ და ვითარმცა არა ყოფილ იყუნენ იგინი, აჰა ვიდოდით ბორცუსა ზედა და მთაკრებულთა და ქჳშასა შინა შთავითქმოდით სარტყელადმდე, აჰა აღსდგა ქარი საშინელი, და ჩუენ ვითარცა ბუმბული, წაგვიღო მაღლად!

მუნ მუხისა წინ ქვიშა გრეხითა,
ჩუენცა ვიქმნებით მტუერთაგან დევნითა.
დავეცით დაკოჯარენით მიწად ტუფითითა,
არ არის ჩუენი სუფევა, მუნ ცხოვრებაცა სხუაობენ,

ჭურის მიებით უფსკრულსა ბოროტნი სულნი გჳთა-
ობენ,
ქუესკნელის შიში მოგვიცავს მუნ, სადა აღგილაობენ!
მეისადა უფსკრულსა განხმულ მდუღარეს,
მასში ჩავარდი ფარულ მღელვარეს...
მივხედე განვჰკრთი სანთულსა სტოლად,
დაშრეტილ-იყო ვნახე მილ რულად.

ოცნება მჴნისა მჴედრისა.

რაოდენნი არიან სურვილნი! მომხსენებელნი ჩემდა, რავდენნი გრძნობანი აღმავსებელნი ჩემის სულისა ჩემის მამულისა სიყუარულის ცეცხლით — და სამშობლოჲსა ჩემისათჳს, ვითარნი არიან სიყუარულნი მეფისა და მამულისა თჳსისამიმართ; ანუ კეთილ მოქალაქედ ყოფაჲ, ანუ მჴნედ მჴედრად, ცხოვრება თავისა თჳსისასა, ანუ მამულისათჳს!... აჰა ორნი უკიდურესობანი, ანუ უმჯობეს ვჰსთქუათ ორნი საგანნი, რომელნი მიგვიყუანებენ ჩუენ სარისხისა მიმართ დიდებისა და პატივსა, გარნა მაშინ ოდენ, ოდესაცა ამის სიყუარულის ალი შორის ჩუენსა დაუშრეტელი იქმნების. უკეთუ უწყოდეთ, გიტყჳ მე, დამარხვა გულთა შინა ჩუენთან, ჩუენთა მშობელთა მცნებათათა და მით შევიძლებდეთ სარგებლობასა; უკეთუმცა შევიძლებდეთ გრძნობასა და ცნობასა თჳთ თავთა თჳსთა, და რაჲცა უფროს ყოვლისა

უმჯობეს-არს განვარჩევდეთ სიმართლეს სიცრუე-საგან, და მადლს უაღმატებულესისაგან!

მიხედეთ ბრძოლას დაფნითა მიერ გჳრგჳნოსანსა და ყოფილსა ასპარესა ზედა ბრძოლისასა დამოკიდებულსა განმასხჳავებელთა ნიშანთა მიერ. ვრცელსა თხემსა მისსა დაფარულს ნაოჭებითა, რომელი მოუთხრობს სიმჴნეს და უძლიერესს მოთმინებას.

თუალნი მისნი მარადის აღეტყუინებიან მეფის ერთგულებით და მამულის სიყუარულით. მას არ ეშინის ტყჳს შრიალისა და ზარბაზნის გრგჳნვისა. იგი არს ყოველგან მზაჲ, რათამცა ყოველსა ად-გილს და თჳთოულს ნაბიჯზედ ჰსძლოს ანუ მოკუდეს. თჳთ სიყმილი და სიცივე ვერა მოუძლურებულ-ჰყოფენ მალთა მისთა, თჳთ სულისა ძელვათა არა ძალუძსთ შეარყიოს სიმჴნეჲ მისი — იგი შეურაცხ-ჰყოფს შიშსა და ორგულებასა.

რაჲ უქუჵ განძლიერებულ-ჰყოფს მას, რათამცა იყოს ერთგულ მეფისა თჳსისა და არ და-ზოგვიდეს სიცოცხლესა თჳსსა? სიყუარული იგი მამულისა და სამშობლოჲსა თჳსისა. წრფელი სიყუა-რული შეიძლებს რათა ოდენ დაივიწყოს ყოველნი უბადრუკებანი და განიშოროს ყოველი შრომაჲ; ხოლო მტკიცეჲ სასოება ღთისა მიმართ ქრისტიანული და დარწმუნება მისსა განგებასა ზედა მისცემს ძალსა ყოვლისავე მძლევლისათჳს. მაშ სრულიად დიდე-ბით განსრულ-იქმნების ჩუენ წინაშე ტაძარი დიდე-ბისა, და ჩუენ, დაფნთა მიერ გჳრგჳნოსან-ქმნილნი

შევუდგებით მოკლეს გზით კვალსა ჩინებულთა მამა-თასა, რომელთაცა ერთი ოდენ მოგონება ჩუენთჳს ძჳრ-ფასა-არს, ხოლო დიდთა საქმეთა მათთა ქუეყნასა ზედა და საუკუნოდცა დიდებულთა, რომელთა ერთი ოდენ სახელნი მქუხარებდნენ უცხოთ-კერძოთაც შორის, მოიყუანნეს ყოველნივე მონებასა-ქუეშე და თჳთ მტერთაცა აიძულეს მრწოლად?.... ჩუენ თანამდებ-ვართ თავმომწონე-ყოფად ესე ვითართა მამულის მამათათჳს! მივსცეთ აღთქმა, რათამცა ყოველსა შინა ვბაძვიდეთ მათ; შევსწიროთ მას თავნი თჳსნი სიჭაბუკისა წლიდგანვე და რათამცა არ დავზოგოთ არცა შრომანი, არცა ცხოვრება და არცა თჳთ სიცოცხლეცა, განსაკუთრებით მისთჳს, რათამცა მივიწივნეთ მაღლის სავანისა მიმართ — და დაუტევოთ შემდგომ ჩუენსა უკუდავი დიდება აქ და მომავალსაცა ცხოვრებასა შინა.

ოდეს ჩუენ არღარა ვიქმნებით, და ოდეს მტუერი ჩუენი განიხრწნების მიწასა შინა, მაშინ უკუე მმადლობელი მამული ჩუენი აღგვიმართავს შეუ-მუსრველსა და დიდებულსა სახსოვარს გულსა შინა თჳსსა, და შებრალებით აღმოიოხრავს და შესწირავს ყოველთა დამბადებელსა მხურვალეთ ვედრებათა და აღანთებს ეკლესიად დაუშრეტელს ლამპარს, და აღთქმულსა მიართმევს მისისა სიწმინდით დაცვ-სათჳსა....

ვისი გული არა შერყეულ-იქმნების, რომელიცა იხილავს ნათესავსა თჳსისა მდელვარეს ღუაწლს და მოყუასთასა? ვისი სული არა აღუძრინდეს სავედრე-

ბელად უოკელად საუკუნოს სიბრძნისა მიმართ მკნე-
თათჳს დამტკეცებულთა სიცოცხლისა თჳსისათა ველსა
ზედა ბრძოლისასა! სანუკვეშო ჭეშმარიტებაო!

ჰოი ღირსნო მამაცნო! ისწრაფეთ, ისწრაფეთ, რა-
თა მცა აღასრულოთ ღუაწლნი თქუენნი მოძმეთა თანა
და თანა-მშრომელთა ველსა ზედა კჳნესისასა! ისწ-
რაფეთ მამანო და დედანო ნარნარნო, ამბორის-ყო-
ფად შჳლთა თქუენთა, და ასხურენით გაყინულთა
გუამთა მათთა ცრემლნი მხურვალენი!.....

უკანასკნელი ესე ამბორის-ყოფად დაბეჭდავს
ბაგეთა ზედა საუკუნოდ განშორებასა და მათ თანა
წარვალთ საყოფელსა ნათლისასა! — ისწრაფეთ გუ-
ლს-მოდგინედ მამულის მოყუარენო, და სამშობ-
ლოისა თჳსისანო ამბორის-ყოფით ახოანთა მცუეწ-
ლთა თქუენთა — იგინი თქუენთჳს ცოცხალ არიან
და მოელიან ღიმილსა თქუენსა და მხიარულებასა;
თვინი მზა-არიან მოხვევნად თქვენდა, ვითარცა მო-
ყუასთა და ძმათა თჳსთა! მზა არიან მეტყუელებად
«ჩუენ ვართ სამშობლოსა ჩუენსა და თქუენთანა
განუშორებელ!» ვითარ საამო და ვითარ სანუკვეშო
არს ცხოვრება მამულისათჳს და სიკუდილიცა მის-
თჳს!.... ჰოი, წმიდაო ჭეშმარიტებაო!!!

დედაკაცი და უფროს ურცხჳ, არს საფრკე
ჭაცისა, დამთხევი სისხლისა, დამაბრკოლებელი
მეუდროებისა, ტყუობა ცხოვრებისა, დაკლების-მო-
ყუარე; სიყუარული სამაგელი, ჯოჯოხეთი უძლები,
ბრძოლა დაუგმებელი: დედაკაცი არს უფროს თავ-

დისა უტკბილესი და ფრიად მაწყინარი, ოდესაც ვინმე ეტრფიალება მას, იგი თავსა თჳსსა შეჰფ-ბულ-ჰყოფს, და ოდეს შეეხების, მაშინ შეიბილწების, ოდეს ეტრფის, მაშინ მოაცთუნებს, არა რაჲ არს ქალწული, გარნა ჴრდმული, რომელი შეჰსჭამს მალსა, მიიტაცებს სხეულსა, შეჰსვავს ოქროსა და შეურაცხებით წარწმენდს კაცსა, ხოლო გულის-თქმა დაჰხსწვავს ქებასა კაცისასა.

თ. დ. ცაცა-შვილი.

სჯულმდებლობა საქართჳელოს მეფის ირაკლი II ისა. (*)

(ისტორიული აღწერა)

1775.

ყოველმა ქართჳელმა ვიცით, რომ მიზეზი საქართჳელოს დამონებისა და სარწმუნოების დარღვევისა იყვნენ ყიზილბაშთა შახნი; გარნა ამ გვარი უშვერი თავის გამოდევნა იაფათ არ დაუჯდებოდა შახს, რომელიცა მოისმარებდა ამ საგანებზედ დიდთა შეს-წირავთა. — შახნი ბოლოს ჟამს მოდიოდნენ ცნობას და ამისთჳს სხვითა ღონის ძიებითა ცდილობდნენ, რათა აღესრულებინათ თავიანთი გულის-წადილი. საქართჳელოს სისუსტების დროს, ყიზილბაშთა მპყრობელნი ჰზრდიდნენ მეფეთა მემკვიდრეთა თავიანთ ხელქუეშ. შემდეგ, როცა ისინი დაგვირგვინდებოდნენ, აღზრდილთაგან შახნი მოელოდებოდნენ და აჩქარებდენ აღსრულებასა თჳსთა სახეთა. — ხოლო

(*) ამ ჩანებულის სტატიის გამომგზავნელს უ-გამრეკელოვს სთხოვს რედაქცია, რომ რადგანც გვიწერს ამ გვარი ბევრი რამ ილაპარაკება ირაკლიზედ ხალხშიაო, შეკრიბოს ეს ამბავები და გამოგვიგზავნოს დასაბეჭდავად, ჭეშმარიტად დიდათ დავუმადლებთ, არა თუ მარტო რედაქცია, არამედ ყოველი ქართველი. რ.

მრავალჯერ უფრო მათი ცდილობა დაბოლოვდებოდა მარტო იმით, რო ენახათ საქრთუელოს ტახტზედ მეფე მცნობელი ჩუეულობათა ირანისათა და მომქცევი იმაზედ მარტო სახლობაში. ირაკლი II, მეფე საქართუელოსი, ამა ჩუეულებით იყო აღზრდილი ფარსეთის საჴელმწიფო სახლში. სიყრმესა და ჩვეულობასა ირანისასა იყო საკმაოდ შეჩვეული და იმით ადვიდა ტახტზედ. ხოლო ჩვეულებანი ესენი არა შეეხებოდნენ უდაროსა გონებასა და კეთილსა გულსა მისსა, არამედ გარეშე მხარესა მისა ცხოვრებისა. ეგრე თავი ახოვანისა და ქებულისა მეფისა დაიფარებოდა ჩალმითა, წელზედ ირტყმიდა შალსა, ერთი სიტყვით საცმელი მისი ემსგავსებოდა სრულიად სპარსულს. — ეს გარეშეთ სამოსელი მისი იყო მიზეზად ერთისა საოცრისა შემთხვევისა: ერთს ზაფხულის დროს გაიარა ირაკლიმ სოფელს ვაქირს (ახლო უეზდის ქალაქისა, სიღნაღს,) გამოვიდა რა გზით დაჩრდილებულ ორღობიდგან ნაპირს სიამოვნებად სახეთა ყომლიანისა სოფლისა და მშვენიერისა ვაკისა ალაზნისასა, — რამთენიმე წამსა შეეფარა ჩრდილქვეშ დიდ ფოთლიან ლეღვისა, რომელზედაც შემოსხული იყვნენ ნაყოფნი. ხოლო იქ მიიღო სახსოვარი წყენა: ერთი ყმაწვილი ქალი დამალული ფოთლებში, ჰკრეფდა ლეღვსა, და რა დაინახვიდა უცნაურ ყიზილბაშურს საცმელში მის თვალ თჳს უცხოსა, დაიწყებდა ცინკასა, — გარნა არ იცოდა რომ კაცი იგი იყო ის მეფე, რომელიც საქმითა თჳსითა შეაძრწუნებდა მტერთა და მამაცობითა

აღმოუხვრიდა მარიანათ მათ; მეფემან იმის უკადრისო-
ბაზედ არა წარმოსთქვა რა; არცა თუ ერთი ყვედრება
და არცა მყქარი სიტყვა, და ეს იყო მიზეზად, რომ
პატარა ქალმან, მანამდინ ახლო იყო მეფე, ვერა-
ფერი ვერ გაბედა და როცა გასცილდა, აარჩია
ერთი მუჭა მწიფე ლეღვი, გაისროლა და სტყორცა
მეფეს ირაკლის კეფაში. მხლებელნი განცვიფრე-
ბულ იქმნენ ამ გვარ უშვერ საქმეზედ და დაუწყეს
ქალსა ძებნა. მწვანე ლეღვის ფოთლებში გამოჩნდა
სახე ახალგაზრდა ქალისა კალათით, მწარეს დაგლე-
ჯილისა. ირაკლი, მცნობელი ჩამომავლობისა
პატრონისა და ზდილობიდგან გამოსულისა ქალისა,
მშვიდათ გაემგზავრებოდა გზაზედ.—

ანბავი ესე შეიტყეს მრავალთა, რომელთა რიც-
ხვშიაც თჳთან იმ ქალის დედ-მამამაცა. დედამ
მოუწოდა ქალსა და შეწუხებული არ დაიშურებდა
არცა ცემასა, არც წყევასა: ინატრიდა, რომ მიწა
გასხეთქილ იყო და თან ჩეეტანა, მეხი დასცემოდა,
ხალხთაგან საყვარელ ირაკლის, მეფის გამაპატიებურის
თავსა, რო არ დარჩომილ იყო შესარცხვენად
ოჯახისა და წყეულად მეფისა, რომელზედაც უკარგისი
ქვეყანაზედ არა რაჲ მიაჩნდათ. კეთილ გულიანმა
მამამ იფიქრა ბოდიშის მოთხოვნა მეფის წინ. რა
მრავალჯერ პატივი მიმღვნია მეო, რო ეხლაც
ჩემს სახლიდგან მიიღოს წყენა.—მეფე ირაკლი
ახლო სოფელს (დიდ საქონის) ჩამამხდარი იყო.
ამისთჳს არ იყო ძნელი მისი ნახვა და მოემზადა
წარსდგომად მის წინ, განსამღრომელად უწინდელის

მისართმევისა, არა ვნადი სამეტოდ წარმოვსთქვა, რაში მდგომარეობდა მისი მდვენი. მარანში მოხადა პირველი ქჳევრი თავისა დვინისა, აამსო უურიანი ხელსადა ჯამშნიკად, მამხადვინა ქათმები, გამტკიცვინა ბურთი, შოთები ჩაარწყო ხურჯინში, გადიკიდა მხარ-ზედ და გაუდგა გზასა.—

შეურიგებლობამ ხალხთა აჩვენა ალაგი, სადაც ჩამომხდარ იყო მეფე. დიდითა კრძალვითა მოხუცი, შემკული სიბერისა უვავილითა, ესე იგი, თეთრითა თმითა, მიიღებდა ნებასა ნახვად ირაკლისა, სახე და მობრაობა მოხუცებულისა აჩვენებდა, რო ის იყო მაწუხებული და ჰქონდა ფრიად საჭირო თხოვნა: გართხომილი ეხვეოდა მუხლთა მეფისასა. შემდეგ ირაკლიმ უბრძანა, რა გაჭირვება გაქვსო და მან წარმოსთქვა: ამაზედ გაჭირვება რაღა იქმნებაო. გაჭირვება და ჭირი ბედნიერისა მეფისა მოსცეს მის მოყმესა, ერთი ქალი მყავს და იმისაგან ვიყავ მრავალჯერ თავ შერცხვენილი, ხოლო ეხლა სუყვე-ლა წყენასა გადაჭარბა და ერთი მათგან უფრო საგრძნობელ იყო ჩემის სიბერისათჳს — თქუენი გაუპატიურობაო. სმენისა წამს ამ ამბისა დამეცა თავზე ზარი. ცხოვრება და სიკვდილი ჩუენი მდგო-მარეობს კელთა თქუენთა; ხოლო კაცთ-მოყუა-რეობამა და სულგრძელობამა თქუენმა განმაკა-დნიერეს თხოვნად და მკრათ მრავალთა დიდ საქმეთა ესეც: არ მიგვცეთ განწყრომილობასა და აპა-ტიოთ სიცრე უმაწვილობისა ქალისა ჩემისა. გასა-მართლებლად მის ქალისა იყო მარტოდ უცნობო

და არ დაზღუმნა მისიც წარმოთქმა: არა ცოდნა არა ცოდვა არის, როგორც მოგეხსენებათ. მხიარულმან სახემან მეფისამან მისცა ნება მოხუცებულსა რამდენიც უნდოდა ელაპარაკნა. შემდეგ მცნობი მის გულისა მდგომარეობისა, ირაკლიმ შეიწყნარა აღსრულებად მისი თხოვნა და რახან მოხუცებული კაცი შეწუხებული იყო, კიდევ არ ებოროტნა გასაქარვებლად მისისა წყლულისა, მისცა რამდენიმე თეთრი ფული და სიცილითა ეტყოდა: «უთუოთ ხეზედ ბდღარძუნითა უხევია შენ ქალს ტანისამოსი, წადი და შენ ცოლს და ანუ ქალს უყიდე ამით საცმელით.»

მიმღები ფულისა, გამგონე აგრე ტკბილითა სიტყვითა მეფისათა, მოხუცებულმა არ იცოდა, რით გამოეთქვა მადლობა, შემდეგ ფრიად დაბლა თავის დაკვრისა, სავსე გრძნობილობითა, განეშორა მეფისა სადგომსა.

რახან ეს შემთხვევა იყო საზარელი ყოველთათვის, მოელოდნენ იმისაგან მრავალთა ცუდთა დაბოლოებათა; მოსვლისა წამს მოეხვეოდნენ და გაოცდნენ კითხვითა: ხო არ გაგიწყრა მეფე, ანუ სხვა არაფერი არ მოგსვლიათ? იგი უხსნიდა; ბედნიერება და დღეგრძელობა მოსცეს უმაღლესმა მეუფემა, ჩუენსა მეპატრონესა, ვინათგან ესრეთი სულ-გრძელი გვყავსო. გული მისი აგრე აღმსილი ჩუენდა მიმართ სიყვარულითა, რო არა თუ დამსაჯა იმ საქმეზედ, რომელისაც დამიკლის ჟრუანტელსა ყოველთა ძარღვთა ჩემთა..... არამედ საჩუქრითა და დიდითა წყალობითაც გამომისტუმრაო!

ამ გარემოებამ დანერგა გულსა დაჯილდოებულისასა, (ღირსისა) დასჯისა ღირსისა, გამოუცხადელი გრძნობა მადლობისა, ირაკლის ჩრდილის მიერ, საკვირველება და შიში იხარებოდის სახეზედა მოხუცებულისა დედაკაცისა (ანასტასია), როცა ის მოიგონებდა სიცელქესა ყრმობისასა; უმეცრად მეფის წყენასა და წითლდებოდა საქმეზედ. რომელიცა დიდხანია რაც დეშვრა და განქარა თითქმის ერთი საუკუნო. ... მოგონება წყალობისა მეფისა მიჰყვენდა ნათესავსა სახარულისასა გარდასრასა მისა ცხოვრებისასა ..... ისტორიკი, მსაჯველი და მხილველი ყოველთა ქცევათა ირაკლი II—ისასა, რასაკვრელია იმოვნის შემთხვევასა, სადაც იქნება აგრე სუსტად არ სჩნდეს კაცთ მოყვარული მხარე ერთისა დიდთაგან მომედეობითა საქართუჱლოს სოფლისა, სადაცა მოხდა აღწერილი ანბავი, გაგონება იმ ენითგან, რომელმაცა დააშურა ეს საქმე, ანუ უპატიურობა: ესე გარემოებანი ჰხდიდნენ ამ ახალ შეტყობილს ჩემთვს ანბავს, ფრიად სასიამოვნოდ. მრავალი ამგვარი გაიგონების ირაკლიზედ ხალხშია და იმისი მოწინეებითი ხსოვა განეფინების ხალხში.

ირაკლი II, წარმოგჳავნა თჳთ-ცამ უბედურობის დროებასა. მის ქუჱშე მრდომთა, განსაქარვებლად მათთა მძიმისა შესაბდომისა, მოსარჩენად წყლულთა, მიგებულთა უმრავლესთა მტერთაგან: თუმცა უკანასკნელ ჟამსა, მისთა დიდთა საქმეთა გადეფარნენ დრუბელნი უბედურობისა და მწუხარებისა — ამის ნუგეშათ გვაქუს, რო მის

დარჩათ გადიფინენ საქართველოზედ ცხოველნი სხივნი, უფრო დიდ მადლისა მნათობისა.......

გამრეკელოვი.

ჰ ს ჯ ა.

მოყუარე ბუნებათა, შემდგომად გრძელ-ჟამიერისა წვიმიანობისა, განიცდის რა განთიადსა, იხარებს მაშინ, ოდესაც ცისკარი უღრუბლო განაბნევს იჭვსა საწადისა დარისათჳს; ხოლო უკეთუ სადმე ჰპოვის ღრუბელნი თჳთ მცირედნიცა, არა ჰსდუმებს მათთჳს, არამედ იტყჳს იგი ჰაზრთა თჳსთა, არა განმარის-ხებელად წესთა ბუნებისათა, არამედ საცნობელად ოდენ, რათამცა შემდეგითი-შემდეგად ცნობა მოყუ-დავთა შევიდეს რაოდენ შესაძლო არს აღსავალსა სრულებისასა.

ამა ჰაზრთა ჩუენცა გჰსჯერეთ ცისკარისა ჩუე-ნისა ენისასა:

განვლო რა ზრქელმან უკუე ღრუბელმან, დაუფა-რუელმან ჩუენ ივერთაგან მშუენიერ-სიტყუაობათა მამათა ჩუენთათა, აღმოდის ც ი ს კ ა რ ი მისი, იმედად დღისა, ჩუენთჳს გულითად საწადისა.

ვჰსდუმებ აქა მიზეზისათჳს, რომელთა რაოდენმე ბნელ-ჰყუეს ივერთა მეტყუელებისა მშუენიერება, ვინაიდგან მიზეზნი ესე სახოგადოდ უკუე ცნობილ-არიან; გარნა საქებაროდ ვიტყჳ, რომელ არცადათუ

სადმე უდიდესთა და უმდიდრესთა სამეფოთა შინა იპოვებიან მრავალ საუკუნითნი მოთმანებანი ესრეთ, ვითარცა მამული ჩვენი, განცდილი პირად-პირადთა ცომთა, და ენათა მიერ წინა-წყობიეს მათ და დაგრომილ-არსცა აზრსა ზედა თჳსითა მსჯულისა და ენისასა, ამისთჳს არცადათუ მცირედ საკდმელ-არს, უკეთუ რაოდენმე დაჩრდილულ-არს ანუ მეტყუელება ჩუენი; ანუ, ოდესცა მალ-სადამე უკუეს გვიძს მონიჭუებულთა ჩუენთა ღვთისა და დიდის მპყრობელისაგან საჰმადლობათა მიერ მეუდროებისათა უკუნჟაქცეოთ ჩრდილი, რათამცა გამოკრთეს მზნით ელჭარება მიმოთქმათა თვერთათა.

ნუვინ, ნუვინ იკადრებენ დარიბად სასულის-დებასა თვერთა ენათასა, არამედ აქებდინცა მისსა სიმდიდრესა, რომელი მსჩანს ანუცა დადაცათუ, ბრუნვათა გამო მსოფლიოთა, მცირედ რიცხუთა, მჴუელთა შორის მეგლთა და მატიანეთა, გარნა ბრწყინუენ მცირენი ეს დიდითა მარავანდითა სიმდიდრისათა. — ინებოს ღმერთმან, რათა დროჲ ეს ჩუენი მიწუთეს იმაგე ხარისხსა მეტყუელებისსა, რომელსა ზედა მსდგანან მჴუელნი იგი წერილნი, და ამის მეცნიერობად თანაგუაძს თჳთოეულსა, რათამცა კაცად-კაცადმან მოიღოს, დადაცათუ მცირე, გარნა გულითადი შემლებისაებრი ნიჭი მისჴურებად სავსებისა.

ნიჭი, ანუ ტალანტნი არა განუყოფიეს ყოველთა თანა-სწორად; ერთისა მადლობს, მეორისა ზომიერებს და სხვისა მდაბიობს, გარნა თჳთოეულსა მათგანსა აქუს ღირსებაჲცა და სარგებლობაჲცა; რამეთუ

უკეთუ ნიჭი ყოვლთა ერთ-სადამე იყოს, მაშინ არცა-მცა საჭიროდ იქმნებოდა დამოკიდება ერთ-ერთისა ზედა ყოველისა ხილულისა ჩუენ მიერ დაბადებულისა, რომელნი ესრედ მტკიცედ შეკრულ-არიან კავშირითა ერთი-ერთისად დამოკიდებულებისათა. და ამისთჳს მადალნი, ნუ ამაყობენ ზომიერისადმი და ნუ განჰკიცხვენ მდაბიოსა, არამედ განმართენ ნაკლულევანებასა სხჳსა; საშუალმან შეუდგეს კუალსა უმჯობესობისსა, მდაბიომან მოითმინენ ჰსწავლა გონიერებით, და დაშურენ მიწთომად ზომიერებისად. და ესრედ ყოველთა მათ მიწთომად სრულებისადცა.— ამად გჳღირს განჰყავენოთ გიობა, განჰკიცხოთ და განჰქარდოთ თჳთ უმდაბლესიცა ნიჭისა, რათა განხალისებული წარემართებოდეს უმჯობესისადმი.— ნუ შეჰგავდნ ვისადმე იჭჳ, რომელ ვიტყოდე ამას თავჳსათვის ჩემისა, რომელისა კალამი მიარჩეულად ოდენ აღმოწებულ არს დასახატავად უსრულთა ამათ სიტყუათა: არა, არამედ ვიხსოვ ჩემდა ერთ-მემამელეოთაგან, რათამცა მეკუთჳს მამხილონ, ნაკლულევანება აღავსონ, ხოლო ზომიერებასა მისცენ ჯეროვანი.— ფერიადცა და მიუცილებელ საჭირო არს, რამეთუ იგი განსწმენდს დიარმოთაგან ჩჩჳლსა ჯერეთ ჯეჯილსა საწადისა იქმნისასა, აღაორძინებს მას ფრიად თავ წარსხმულად ხუკვილად და მოგჳსთულებს მჭელეულათა საიმედოთა საუნჯედ; ხოლო წინა აღმდეგ უკეთუ ვჰსდევნით და განვმდიერდეს დვაწლი, ესე ყოველი ივარ-იქმნების.— ბრიუჲ ჩემი კალამი გარდახდა, ვჰგონებ, მრავლისა მეტყუე-

ლებითა საზღვარსა იმა საგანისასა, რომლისათჳსაცა იგი აღვიღე; მე მინდა ვჰსთქუა, რომელ ცისკარი აღმოხდა, ვჰგონებ, მისთჳს, რათამცა ენა ივერთა არათუ ოდენ კიდე უმეტეს აგოს თჳსსავე წესსა, არამედ უმეტესცა წარმართოს იგი; ამისთჳს ზრუნუა ჩუენი უნდა იყოს: პირველად განვჰსწმინდოთ იგი სიტყუათაგან უცხოთა, მოვიძიოთ დაკარგულნი, რომელნი ჟამჳსა გამო და ანუ დავიწყებისა გამო ჩუენ მიერ შემოერივნენ, ანუ ახალნი ნაცვლად მათსა და ანუ რასაკჳრუელია დროსა მიუცილებელისა საჭიროებისასა შევიყუანოთ უცხოთა სიტყუათაცა (თჳნიერ რომლისა ვჰგონებ არცადათუ რომელიმე უმდიდრესთა ენათაგანი ჰგიეს) შემდგომად მივსცეთ მათ კანონნი ჩუენის ღედა-ენის თჳსებისანი და უკა-ნასკნელ ვაკაზმოთ იგი მშჳენიერის ჴელოვნებით, რომელ არს თჳთ მეუჳსი ენისა ჩუენისა. ამით დრუბელი განქარდების და უნისლო ცისკარი მიგვი-უჩუენს დღისად. ამა ჰაზრით მე წარუდგენ ჰსჯასა მეცნიერთასა რამოდენთამე სიტყუათა, პოებულთა ჩემმიერ ცისკარსაშინა, რომელთა ცუალება საჭი-რო-სადამე, ვჰგონებ, არს.

ვიწყებ თავიდგან: წარწერილ-არს ცისკარზედ «ქართული სალიტერატურო ჟურნალი» სიტყუანი ს ა ლ ი ტ ე რ ა ტ უ რ ო და ჟ უ რ ნ ა ლ ი, არცა-თუ ერთმან ჩუენგანმან იცის მან, რომელმან არა იცის ენანი უცხონი, ხოლო მან, ვინცა იცის ენანი უცხონი, უხუად სადამე აქუს მათუს ენათა ზედა უვრცელესნი ცისკარისა სალიტერატურო ჟურნალნი

და მაშასადამე მისთჳს ოდენ ესეცა და მზგავსნი სიტყ-
ჳანი მისაწითომ არიან. არა, მე ვჰგონებ ნაცულად
სალიტერატურისა ვჰსთქვათ, მ ე ტ ყ უ ე ლ ე ბ ი ს ა,
ხოლო ნაცულად ჟურნალისა ო ქ მ ი, ს ი გ ე ლ ი
ანუ მ ა ტ ი ა ნ ე, რამეთუ საცნაურ იყოს, რომელ
ც ი ს კ ა რ ი არს ქართულისა მეტყუელებისა სიგე-
ლი; ნაცულად რ ე დ ა ქ ტ ო რ ი ს ა ვასმართოთ
დიდის ხნიდამ ცნობილი ჩუენდა მ ე ს ტ ა ნ ბ ე
ანუ ა დ მ ბ ე ჭ ვ დ ე ლ ი, ნაცულად პოეზიისა
მ ო შ ა ი რ ო ბ ა და მ ო ლ ე ქ ს ო ბ ა, ნაცულად
პროზისა წ ა რ თ ქ მ ა ანუ წ ა რ მ ო თ ქ მ ი თ ი
წ ე რ ა. კრავატი შაჰკსცულოდ ც ხ ე დ რ ა დ ანუ
ს ა რ ე ც ლ ა დ. კრესლო ს ა ვ ა რ მ ე ლ ა დ და
ესრედ შემდგომნი.

მეტყჳან მე, რომელ სავარძელი, სარემელი, სა-
რეცელი ანუ სხუა მზგავსი ამისი მრავალთათმა
ჩუენგანთა არცაღათუ ცნობილ-არიან, ხოლო კრა-
ვატი და კრესლო უწყიან ყოველთა; ამასა ზედა
მეცა თანახმა ვიქნები; გარნა ვინათგან ცისკარსა
საგნად აქუს აღდგენა და განკრცობა ჩუენისა ენისა
ამისთჳს, ვითარცა ზემო ვჰსთქჳ, უმჯობეს-არს
გავიხსენოთ დავიწყებულნი სიტყუანი და სახმენელნი
ჩუენნი შევაჩჳოთ მათ, ვიდრემდე სრულიად დავი-
წყოთ მიჯარულნი ჩუენგან და ნაცულად მათსა შე-
ვიწყნაროთ უცხონი; ხოლო ჰსწავლა საზოგადოდ ამი-
სიცა და მისიცა ორთავე თანა-სწორ-არს.

მე აქა წარმოვჰსთქჳ სამაგალითოდ რაოდენიმე
სიტყუჳა, გარნა სურვილი ჩემი არს, რამეთუ ყოვე-

ლმან აღმზრდელმან ცისკრისამან მიიღოს შრომა, უჩუენოს ჩუენსა საზოგადოებასა სხოლიოთა შინა სიტყუანი უცხონი, ჩუენთა თხზულთაგან ხმარებულნი, გადაცემულის იგი ქართულად თჳთ და ანუ მოუწოდოს მცოდნეთა ჩუენის ენისათა დამჯერენ ამისთჳს.—არა არს იჭვი: თჳთოეული უმსხუერპლებს მამულსა ენასა უძველსა ძალასა თჳსისა ნიჭიერებისა და შრომისა, და ესრედ წარუმართებს რა ენა ჩუენი უმჯობესისადმი დროთი-დროდ, მიიწევის ოდესმე მალით დღეისათა სავსებისადმი.

იმერთ თავ. ირაკლი ლორთქიფანიძე.

კბ მაისს, ჩყნზ ს. წელსა.

ფლორ სილინი.

კეთილის მოქმედი კაცი.

ერთს სოფელში ახლოს სიმბირსკისა, მცხოვრე-ბდა და იქნება ახლაც მცხოვრებდეს — ფლორ სილინი. კაცი ესე იყო შრომისმოყვარე გლეხი, რომელიც ყოველთჳს უკეთეს სხუათა შეამუშავებდა თავის მი-წასა და ყოველთჳს უმეტეს სხუათაც მოჰყავნდა პური და არაოდეს არ ჰყიდდა. ამისთჳს ეზოში ედგა იმას ყოველთჳს რამდენიმე თავმოდგმული პურის ძნები.. დაუდგავთ ცხელი წელიწადი; და ყოველნი მცხოვრე-ბნი იმა სოფლისანი გაღარიბდნენ, თჳნიერ თადა-რიკიანის ფლორისა. მაგრამ თადარიკი მისი იყო არა საკუთარის თავის კეთილ-დღეობისათჳს. ნაცვლად მისა, რომ გაეყიდნა პური თჳსი მაღალ-ფასად და შეეძინებინა სიმდიდრე, რომლისათჳს შემთხვევაცა ჰქონდა, იმან საჩქაროდ მოუწოდა უღარიბესთა მცხოვრებთა იმა სოფლისათა და უთხრა: «მმანო! თქუენ ახლა გიჭირსთ პური და მე მრავალი მეგულება; აბა წამომყევით თან, რამდენიმე ძნა მიდგია, დამეხ-მარენით დაფქვაში და წაიღეთ იმდენი, რამდენიც თქუენთჳს საჭიროა». გლეხნი გაჰკვირდნენ, ამისთჳს რომ ქალაქებში და სოფლებშიაც ამისთანა დიდსულობა არის იშვიათი. ხმა ამ-გვარის სილინის კეთილ გუ-ლობისა გავარდა იმ სოფელში. საწყალნი სხუათა სოფლის მცხოვრებთაგანნი მოჰმართავდნენ და სთხო-ვდნენ პურს. კეთილი ფლორი უწოდებდა ყოველთ

თავის მშობელს და არც ერთსა არ ეტყოდა ყუარს. «მალე გამოგველევა პურიო, ეტყოდა ცოლი.» ღმერთი ბრძანებს მიეცით ღარიბთაო. «უპასუხებდა ქმარი. ცამ ისმინა ლოცვა ღარიბთა, და დალოცა შემდგომში წელი კარგის მოსავლით. სოფლელნი, რომელნიც იყვნენ დავალებულნი ქმარისაგან, მოვიდნენ თავიანთ კეთილ-მყოფელთან და უბრუნებდნენ მომატებით იმ პურსა, რომელიც მისგან ესესხნათ.» შენ გამოგვიხსენ ჩუენ და შვილნი ჩუენნი დამშეულის სიკვდილისაგანო, ეუბნებოდნენ. მართლა ერთს ღმერთს შეუძლიან გარდახდა ამისთო და ჩუენ გიბრუნებთ მადლობითა იმას, რაცა შეგვწირეთა გვესესხნიათო.— ჩემთჳს საჭირო არა არისრაო, უპასუხებდა ქმარი მე ბევრი მაქუს ახალი პურიო, თქუენ მადლობელი იყავით ღუთისაგანა და არა ჩემგანითო, რომ არა მე, არამედ იმან გიშველათ საჭიროებაშიაო. ტყუილათ არ ჩამოეხსნებოდნენ იმას მოვალენი მისნი. «არა, მე არ მინდა თქუენი პურიო: თუ მომეტებული გაქუსთ მიეცით იმათ, რომელთაც წარსულს გაზაფხულში არ დაუთესიათო და ახლა ძალიან ჰსაჭიროებენო: ჩუენს სოფელში ბევრი ამისთანა იპოებაო, და თუ იმათ კელს გაუმართავთო, ღმერთი სამაგიეროს გარდაგიხდისთო.» მაშ კარგი, უთხრეს ცრემლით სოფლელთა: კარგი, აგრე იყოს როგორც გნებავს! ჩუენ დავუბრუნებთ ამ პურს გლახაკთა, და ვეტყვით, რომ ისინიცა ერთათ ჩუენთან ადუვლენდნენ შენთჳს ლოცვასა ღმერთსა. შვილნი ჩუენნი აგრეთვე შენთჳს ილო-

ცვიანო.... ფლორამ დაუშრიტა მათ ცრემლს თავისი ცრემლითაც და ზე აღმართავდა თვალთა თვისთა ცათამდი!!

ერთს ახლო სოფელში დაიწყო თოთხმეტი სახლი: ფლორამ დაურიგა ყოველს სახლში ორორი მანეთი ფულათ და სამსამი კოდი პური.

რამდენსამე დროს უკან დაიწყეს მეორე სოფელი. სოფლელნი, მოკლებულნი თითქმის ყოვლისაგან, რაიცა ჰქონდათ საზრდო, მოვიდნენ სულგრძელს ფლორასთან სათხოვრათ, რომ ამათთვის შეეწყობა მიეცა რამე. თი ყამად არა ჰქონდა მას ფული. «მე მყავს მომატებული ცხენი, უთხრა იმან: წაიყვანეთ, გაყიდეთ და ფულები მოიხმარეთ.»

თავის მებატონის სახელზედ იყიდა ფლორამ ორი ქალი, მისცა საკუთრივ საცხოვრებელი, ინახევდა გათარცა საკუთარსა თავის ქალებს და გაათხოვა კარგის მზითვით. ამის გარდა კიდევ ბევრი კეთილი საქმე ჩაიდინა!

უკეთუ შენ კიდევ არ დაგიტკბებივართ ჩვენ, მეგობარო კაცთაო, ფლორ სიდიანო, და არ გადასახლებულხარ ანგელოზთ სადგურს, სადგურს, რომელიც გეკუთვნის შენ, და სადაც კელი მოწყალებისა დაგადგენს უმაღლეს ყოველთა მომაკვდავთა, რასაკვირველია ახლაც კეთილს უმოქმედებ შენთა მოყვასთა და ამაღლებ ზეციურსა დირსებასა შენსა!

ზაალ ხიძაროლევი.

კუპიროველოვის მიატკვარი პალიე დელაროში.

ამ ცოტას ხანში შეიცვალა დელაროში. იმას დარჩა ორი შვილი, რომელთაგანაც უფროსი აქვს ოცის წლის,

შესრულდება; ამ ყრმათა არამც თუ არა აქუსთ მხა-ტრობის ნიჭი, არამედ სრულებით სურვილიც არ აქუსთ, მამა სწავლაზედ მალას არ ატანდა იმათ, და უცდიდა, რომ თითონ ესურვებინათ, მაგრამ-კი ვედარ მოესწრო. ჯერ-კი დედარობის შვილებს სწავლის დრო არ გადასვლიათ. სწორედ ამისთანავე საქმე მოუვიდა მხატვარ იზაბეს, რომელიც მიიცვალა რამდენიმე თვის წინად. შვილი იმისი ევგენ-იზაბე, გამოჩენილი კაცია მთელ ქვეყანაზედ, ოც წლამ-დის არ იღებდა სამხატრო იარაღს ხელშია და უნ-დოდა ანუ სალდათა ან მენავედ ყოფნა. მაგრამ მამამ, რომელმანც დაკარგა ერთი შვილი ომში უარს ეუბნებოდა ევგენს და ეტყოდა: გახსოვდეს, შენ ან მხატრობას ისწავლი, ან ვერას ვერ ისწავლი.» რომელზედაც შვილი უპასუხებდა ხოლმე — მე ყველას ვისწავლი, მაგრამ მხატრობას კი ვერა.

მამა ჯარში შესვლის უარს ეუბნებოდა, ევგენს კი ყოველთვის ბედნიერ იყო, ამისთვის რომ მამა არას უჭერდა და როდესაც კი სთხოვდა ფულს ყო-ველთვის აძლევდა. შვილს სცხვენოდა, იმდენს რომ აწუხებდა მამას, და ერთხელ რა მოვიდა მამის სამუ-შაო სახლში, დიდ ხანს ჩუმათ ტრიალებდა კამოდთანა.

— რა დაგემართა ევგენ? ჰკითხა მამამ.

— მე მინდა.. ცოტა ოდენი ფული, მიუგო შვილმა.

— აქამდინ რატო არ სთქვ, აჲ კამოდის გასაღები.

ევგენამ სიხარულით გამოართვა გასაღები და გააღო კამოდი, მაგრამ ფულის მაგიერათ ერთი დაწერილი ქაღალდი იპოვა, რომელზედაც სახელმწიფო ბეჭედი

დასმული იყო.

— ეს რა არის, შესძახა ჟუანამ, ჩემი დაბადების მოწმობა!

— დიახ ეგ არის, წაიკითხე რაც სწერია მაგაში.

— რა უნდა წავიკითხო? მე ოცის წლისა ვარ. ამას რა უყო?»

— ის უნდა ჰქნა, ჩემო მეგობარო, რომ სრული ასაკოვანი ხარ, მე რომელსაც თოთხმეტის წლისა ვიყავ იმტენი შემეძლო, რომ ჩემი თავი მეცხოვრებინა. ახლაკი დრო არის რომ ჰსწავლას ჰელი მიჰყო მე ჩაგაცმევ, დაგხურავ და სახლს გიქირავებ, მაგრამ საქეიფო ფულები კი შენ იშოვეო.

— ეგ მე არ შემიძლიან.

— რატომაო.

ამისთვის რომ საქმისათვის ფული უნდა მე ერთი მანეთიც არა მაქუსო.

— მე გასესხებ ორმოცს თუმანს, გესმის თუ არა, გასესხებ. შენ გადმიხდი ვალსა, რასაც წამსვე მიიღებ მყიდველის შენგან სურათის ფასსა.

ჟუანამ გაიცინა და რა გამოართვა ფული, წავიდა ქალაქ გარეთ ზღვის სანახავად, რომლის ნახვაც დიდ ხანი იყო რაც სურდა. ზღვის ღელვამ და მაში მყოფ გემებმა გააკვირვეს ის. დიდხანს უყურა, მაგრამ ვერ გაძღა მათის ყურებით, მოინდომა რომ ქაღა-ლდზედ გამოეხატნა, იყიდა სამხატრო წამლები, დაიწყო ზღვის ხატვა, ორი დღის შემდეგ დაბრუნდა ქალაქ პარიჟში და თან მოიტანა ორი დახატული სურათი, რომელიცა უნდა ეჩვენებინა მამისათვის რომ

იმას მხატრობის ნიჭი არა ჰქონდა და რომ მეორე ისაზე აღარ იქნება ისტორიაში დაწერილი.

მამამ მოიღო შვილი მალიან ცივად და ჰკითხა:

— რას აკეთებდი ქალაქ გარეთაო?

— თქვენ შესცდით მამავ, მე ვხატავდი... აჲ ჩემი შრომა!

— ავაზაკო! ეს შენი ტახატუდით! დაიძახა, სურათების გასინჯვის შემდეგ.

— აკი გეუბნებოდით, რომ მხატრობის ნიჭი არ მაქვს მეთქი, მიუგო ეუგენამ და მწუხარებით დაუშვა თავი. უეცრად იმან გაიგონა მამის ტირილი. რომელიც მივარდა მოეხვია, დაუწყო კოცნა და უთხრა:

— შენ მხატრობის ნიჭი არა გაქვს! არა გაქვს! როგორ არა გაქვს, ჩემზედ უკეთ ხატავ! ჩქარა აიღე სამხატრო კალამი და დაიწყე ხატვა.

ამ დროს შემოვიდნენ სამხატრო სახლში ორნი მხატრობის მოყვარე კაცნი და გაკვირდნენ ეუგენას დახატულ სურათებზედ.

თქვენ აქებთ ამ სურათებს, უთხრა ბერიკაცმა, მე შემიძლიან ეხლავ გავიდო ერთი ას თუმნათ და მეორე ორმოცდა ათად.

იმათ მაშინვე მისცეს ფული და ეუგენას უნდოდა, რომ ჯიბეში ჩაედო, მაგრა მამამ უთხრა.

— არ დაგავიწყდეს შენი ვალი.

იქნება ბევრე დედამამის შვილს ესრეთ მოუკვდეს მხატრობის სურვილი და გახდნენ კელოსნები, მაგრამ ისე ბედნიერი კი ვეღარ იქმნებიან, როგორც ისაზე, ამისთვის რომ მამა ვეღარ გახარებს იმათის დახატულის სურათის ნახვით.

თ. გ. ჯავახის-შვილი.